

Lipka je jednou z největších a nejstarších organizací v České republice, které se věnují environmentální výchově, vzdělávání a osvětě. Na svých pěti pracovištích nabízí program pro děti i dospělé – výukové programy školám, kroužky dětem i dospělým, odborné semináře pedagogům a veřejnosti řadu otevřených akcí i ekologické poradenství.

Ediční centrum Lipky připravuje pro děti didaktické hry, luštěnky, skládačky nebo atlasy, pro pedagogy metodické a odborné materiály a výukové pomůcky a pro dospělé knížky, které mohou inspirovat při hledání environmentálně příznivějších způsobů života.

Všechny vydané publikace najdete na www.lipka.cz/e-shop.

Katedra environmentálních studií Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně je akademické centrum pro studium vazeb mezi lidskou společností a přírodou, krajinou, životním prostředím. Pedagogové a studenti této katedry spojují přírodní a společenské vědy, rozvíjí výzkumnou činnost v řadě oborů a spoluprací s mnoha regionálními, celostátními i zahraničními partnery.

Všimli jste si, jak různorodý vztah mají lidé k přírodě a životnímu prostředí?

Kniha, kterou držíte v ruce, vás touto rozmanitostí provede a s použitím odborné literatury mnoha oborů, ale i beletrie a příkladů z každodenního života vám ukáže, jak se ve vztazích lidí k přírodě a životnímu prostředí zorientovat.

Jan Krajhanzl, sociální psycholog a ekopsycholog, se zabývá vztahem člověka k přírodě a životnímu prostředí. Působí na Katedře environmentálních studií Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně.

„Autor dokázal fundovaně propojit poznatky dílčích výzkumů a poskytnout na expertní úrovni ucelený pohled na vztah člověka k přírodě a životnímu prostředí.“

Hana Horká

„Na pozadí terminologického vyjasňování a na základě charakteristiky osobního vztahu k přírodě je čtenář veden k novému samostatnému přemýšlení o environmentálních fenoménech a jejich souvislostech. Jsem přesvědčena, že knížka bude vítaným zdrojem hlubšího promýšlení environmentálních témat. Co si může autor přát víc?“

Hana Librová

„Obdivuhodné úsilí Jana Krajhanzla přineslo ovoce, které se zájmem a pozorností ochutnají (jak věřím) nejen učitelé a pracovníci středisek environmentální výchovy, ale snad i vysokoškolská učitelé a studenti, volnočasoví pedagogové, vedoucí dětských a mládežnických volnočasových organizací, aktivisté zelených neziskových organizací, strategové Strany zelených i mnozí další – jde nepochybně o výrazný a užitečný krok ke zlepšování a prohlubování dobrých vztahů lidí k přírodě. Díky za něj!“

Aleš Máchal

Jan Krajhanzl

Psychologie vztahu k přírodě a životnímu prostředí

 lipka
EDIČNÍ CENTRUM

 muni
PRESS

Jan Krajhanzl

Psychologie vztahu k přírodě a životnímu prostředí

PhDr. Jan Krajhanzl, Ph.D. (1978), sociální psycholog a ekopsycholog, působí na Katedře environmentálních studií Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně. Zabývá se tím, proč je pro děti i pro dospělé důležitý kontakt s přírodou, co lidem brání chránit životní prostředí nebo jak komunikovat s veřejností o ochraně přírody a životního prostředí. Je autorem publikace *Dobře utajené emoce a problémy životního prostředí* (Lipka, 2012) a spoluautorem publikací *Člověk + příroda = udržitelnost? Texty o proměně vztahů lidí k přírodě, environmentální výchově a udržitelnosti* (Zelený kruh, 2009) a *Možnosti spolupráce s veřejností (nejen) při ochraně životního prostředí* (Zelený kruh, 2010). Často spolupracuje s neziskovými organizacemi, pro které konzultuje a lekturuje, případně realizuje výzkumy. Více než deset let podporuje rozvoj ekopsychologie u nás, působí jako editor Českého portálu ekopsychologie (www.ekopsychologie.cz).

Alžběta Stančáková (1992), autorka fotografií využitých v této knize, studuje na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V roce 2014 vydala sbírku *Co s tím* (Nakladatelství Petr Štengl), v současnosti je redaktorkou časopisu *Psí víno* a lekturuje kroužky tvůrčího psaní pro děti.

Obsah

I. část – Uvedení do problematiky

Prolog aneb osobnosti o vztahu k přírodě a životnímu prostředí.....	10
Úvodem: Kolik slov máme pro vztah k přírodě a životnímu prostředí?	13
Kde hledat?	14
Úhel pohledu.....	16
O knize	20
Poděkování	21
Metoda: Vytvoření charakteristiky osobního vztahu k přírodě a životnímu prostředí	23
Stručné představení charakteristik vztahu k přírodě a životnímu prostředí.....	31
Potřeba kontaktu s přírodou	32
Adaptace na přírodní podmínky	32
Estetický postoj k přírodě	34
Etický postoj k přírodě	34
Environmentální vědomí	35
Vztah plný rozporů	36
Vztah k přírodě, vztah k životnímu prostředí?	40
Malé shrnutí	41

II. část – Charakteristika vztahu k přírodě a životnímu prostředí

Potřeba kontaktu s přírodou	44
Vyhledávat přírodu	46
Kvantita a kvalita	48
Účinky kontaktu s přírodou	51
Substituce přírody?	54
Láska jako záhuba přírody?	57
Adaptace na přírodní podmínky	60
Obstát tváří v tvář přírodě	63
Jak změřit, kdo přežije?	64

Sběrači, lovci a rekreativci	66
Les a noční můry	68
Očichat si přírodu	70
Vysněná divočina	74
Napospas přírodě	76
Pravidla adaptace	79
Mimo dobro a zlo	81
Estetický postoj k přírodě	83
Prožívat různé krásy, ale naplno	86
Kdo si všimne?	88
Set a setting	89
Vnímat svět kolem	92
Civilizační glazura	94
Estetický postoj nestačí	96
Etický postoj k přírodě	98
Žitá etika	101
Dominance a submise	104
Afiliace a hostilita	107
Úskalí dotazníků etických postojů k přírodě	111
Etický postoj k přírodě = proenvironmentální chování?	113
Environmentální vědomí	114
Environmentální chování	116
Proenvironmentální chování a jednání	117
Oblasti environmentálního chování	119
Proč lidé (ne)chrání životní prostředí?	120
Sociální pasti	123
Kde bereme ochotu chránit životní prostředí?	125
Povědomí o environmentálních problémech	126
Znalost environmentálních následků chování	128
Morální norma	130
Postoj k chování	132

Subjektivní normy, vnímaná kontrola chování a zvyk	132
Environmentální vědomí	134

III. část – Jak (ne)popisovat vztahy lidí k přírodě a životnímu prostředí?

Srovnání charakteristiky vztahu k přírodě a životnímu prostředí s jinými koncepty.	138
Odcizení a odcizování přírodě	138
Biofilie	142
Environmentální identita	144
Emoční spřízněnost s přírodou	146
Spojení s přírodou	148
Ekogramotnost	149
Vědomosti, dovednosti, emoce, postoje a chování	154
Environmentální senzitivita	159
Babylonská věž vztahu k přírodě a životnímu prostředí	162
Diskuse a závěrečné shrnutí	164
Pár slov na závěr	165
Příloha A: Přehled definic charakteristiky vztahu k přírodě a životnímu prostředí.	168
Příloha B: Otázky ke kapitolám	170
Literatura	174
Rejstřík	195
Summary	198